

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Bir Meslek Olarak Kadın Polis Algısına Sosyolojik Bir Bakış ve Kadın Polislerin Medyada Temsili

A Sociological Perception Of Policewoman As A Profession And Representation Of Policewoman In The Media

Zeynep EKMEKÇİ

Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu
zeynep.ekmekci@erzincan.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-2110-8438

Gökhan İLHAN

Dr., Bağımsız Araştırmacı
gilhan81@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-3934-4498

Yavuz KÜÇÜKALKAN

Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü
yavuz.kucukalkan@yalova.edu.tr
Orcid ID: 0000-0003-3178-3602

Öz: Toplumsal değişimler mesleklere olan bakış açılarını etkilemektedir. Kadının çalışma yaşamındaki yeri de bu sosyolojik değişimlerden etkilenmektedir. Başlangıçta erkeklerin yoğun olarak çalıştığı polislik mesleğine kadınların her geçen gün daha fazla ilgi gösterdiği görülmektedir. Bunda, 1980'lerden beridir uygulanan liberal politikaların etkisi büyüktür. Kadınların ilgisi ve meslekteki oranlarının artışına paralel olarak medyadaki kadın polis temsili de değişmiştir. 1980 ve 1990'larda medyada sergilenen kadın polis daha kadınsı giyim kuşama ve davranışa sahip, çoğu zaman silah taşımayan ve sahada çalışmaktan ziyade daktilo yazmayı gerektiren masa başı görevleri yapmaktadır. Böylece bu dönemdeki kadın polis temsili daha nahiftir denebilir. 2000'li yıllara gelindiğinde daha maskülen ifadeler, söylemlere ve görünüşe sahip, ofiste çalışmaktan ziyade sahada görev yapan, sorguya giren ve silah taşıyan kadın polis görünümü sunulmaktadır. Toplumsal değişim kadınların polisliğe bakışını ve polislik mesleğindeki durumlarını etkilediği gibi kadın polisliğin televizyondaki temsili de etkilemiştir. Çalışmada sosyolojik değişimlerin kadın polis algısını nasıl kodladığı bağlamında göstergebilimsel bir analiz yapılmıştır. Bu bağlamda 1980 -1990'lı yıllarda yayımlanan İz Peşinde dizisi ile 2006 yılında yayımlanmaya başlayan ve halen yayında olan Arka Sokaklar dizisi incelenmiştir..

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, kadın, polis, göstergebilim, iz peşinde, arka sokaklar.

Abstract: Social changes affect their perspective on professions. The place of women in working life is also affected by these sociological changes. It is seen that women are increasingly interested in the policing profession, where men work intensively at the beginning. The liberal policies implemented since the 1980s have a great impact on this. In parallel with the increase in the interest of women and their proportion in the profession, the representation of women police in the media has also changed. In the 1980s and 1990s, the

*Geliş Tarihi:*27.03.2023

*Kabul Tarihi:*27.04.2023

*Yayın Tarihi:*31.08.2023

Atıf: Ekmekçi, Z., İlhan, G. & Küçükalkan, Y. (2023). Bir meslek olarak kadın polis algısına sosyolojik bir bakış ve kadın polislerin medyada temsili. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 554-570. Doi: 10.33437/ksusbd.1271636

female police officer portrayed in the media had more feminine clothing and behavior, often carrying no weapons and performing desk duties that required typing rather than working in the field. Thus, it can be said that the representation of women police in this period is more naïve. In the 2000s, the appearance of a female police officer with more masculine expressions, discourses and appearances, working in the field rather than working in the office, interrogating and carrying weapons is presented. Social change has affected women's view of policing and their status in the policing profession, as well as the representation of female policing on television. In the study, a semiotic analysis was made in the context of how sociological changes encoded the perception of female police. In this context, the series *İz Peşinde* published in the 1980-1990s and the *Arka Sokaklar* series, which started to be broadcast in 2006 and are still on the air, were examined.

Keywords: Gender, women, police, semiotics, *iz peşinde*, *arka sokaklar*.

GİRİŞ

Dünyadaki değişim, bireyi ve toplumu etkilemekte; bireysel ve toplumsal değişim de dünyayı etkilemektedir. Yüzyılları kapsayan modernleşme, sanayileşme ve kentleşme ile son dönemin başat değişimi olan küreselleşme ve dijitalleşme bireysel ve toplumsal hayatta büyük değişimlere neden olmuştur. Bütün bu büyük değişimlerden toplumsal cinsiyet rolleri kadınlar ve erkekler de etkilenmiştir. Dünyadaki kapitalistleşmeye koşut olarak erkekler gibi kadınlar da iş yaşamında daha fazla yer almaya başlamıştır ve süreç artarak devam etmektedir. Kadınların iş yaşamındaki varlığının artışında önemli bir etken de makineleşmeyle birlikte bedensel gücün geri plana atılmasıdır. Teknolojide, ekonomide ve sosyal hayattaki değişim geleneksel kadın-erkek ve ebeveynlik rollerinden kıyafet tercihlerine, boş zaman uğraşlarından mekanların kullanımına kadar hayatın her alanında değişimi beraberinde getirmektedir.

19. yy.'da kadınların erkekler gibi giyinmesi, pantolon ya da şort giymesi hoş karşılanmayan, ayıplanan hatta yasaklanan bir durumdu. Bu durum "saf kadın ideali" nin çözülmesi tehlikesi olarak değerlendirilmektedir. Bu kıyafet kadınlara özgürlük ve hareket serbestisi sağlarken erkekler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Erkek gibi giyinen ve bisiklet de kullanan "ev içi yarattığı olarak kadın"ın dışarı kaçışı kaçınılmazdır. O nedenle bisikletin satın alınışı kocanın iznine tabii kılınmıştı (Murat, 2012, s. 237-245). Bisiklete binen ve bir kere evin kontrolünden çıkan kadının o hızla giderken geri dönüşü artık mümkün değildir. Evden bir kere çıkan ve özgürlüğe odaklanan kadının önünde hemcinsleriyle ve karşı cinsle girilecek sert bir rekabet ve mücadele yer almaktadır. Kıyafet ve taşıt kullanımındaki özgürleşme erkeklere has olarak kabul edilen diğer alanlara da sirayet etmiştir. Kadının özgürleşmesi, erkeklerin tekelinde olan iş ve makam ayrıcalıkları gibi alanlara taşınmıştır. Bu sebeple erkekler tarafından dirençle karşılanmış ve kadınlar pantolon giymekle ve erkekleşmekle eleştirilmiştir. 19.yüzyılın sonlarındaki bu mücadeleye oy kullanma, yükseköğrenime ve mesleklere girme hakkı için gösterilen çaba da eklenmiştir. Kadınların mücadelesi 20.yüzyıl boyunca da devam etmiş, haklarını aldıkça yeni hakların mücadelesi sürdürülmüştür.

İş ve yaşam biçimindeki değişimle beraber kadının toplumsal ve profesyonel hayattaki yeri de değişmiştir. Son yıllardaki küreselleşme ve dijitalleşme beden gücüne olan ihtiyacı daha azaltmış, kadınların iş hayatına katılımını artırmıştır. Makineleşmenin sunduğu imkanlar dijitalleşmeyle ileri aşamaya taşınmış ve kas gücünün etkisi daha azalmıştır. Geçmişten gelen iş bölümünde erkek eve ekmek getiren, kadın ise yuvayı yapan olarak role büründürülmüştür. Kökleri uzun asırlara dayanan bu iş bölümünde kadının iş yaşamına dahil olması dengeleri bozmuş, ev işleri de dahil olunca kadını daha fazla sorumluluk ve iki mesai yapar konuma itmiştir.

Kadınların iş yaşamına dahil olmasıyla birlikte gündeme gelen bir başka sorun da ücret eşitsizliği konusudur. Son yıllarda azalmakla birlikte halen daha birçok iş ve sektörde kadınlar erkeklerle aynı işi yapmasına rağmen daha az ücret kazanmaktadır. Eğitim öğretimden yararlanma konusundaki eşitsizlik ortadan kalktıkça ücretteki eşitsizlik de azalmaya devam etmiştir ve etmektedir. Bu anlamda bir yandan kadınların iş piyasasındaki payları artarken diğer yandan da aldıkları ücretin payı yükselmektedir (Connell, 1998: 28-33).

Yirminci yüzyıl, aynı zamanda, kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta hak ve özgürlük mücadelesinin en yoğun olduğu dönemdir denebilir. Kadınlar bu yüzyılda bir yandan eşit yurttaşlık

gereği seçme ve seçilme hakkına kavuşurken diğer yandan kadınların eğitiminde büyük mesafeler kat edilmiştir. Bütün bunlara ek ve sonuç olarak kadınlar ekonomik hayatta ve iş piyasasında da daha fazla yer edinmişlerdir. Kadınların eğitimi ve iş hayatındaki ağırlıkları arttıkça ücretteki adaletsizlik de epeyce azalmıştır. Bütün bu gelişmelere rağmen iş hayatında ve ücret politikasında kat edilecek epeyce yol vardır.

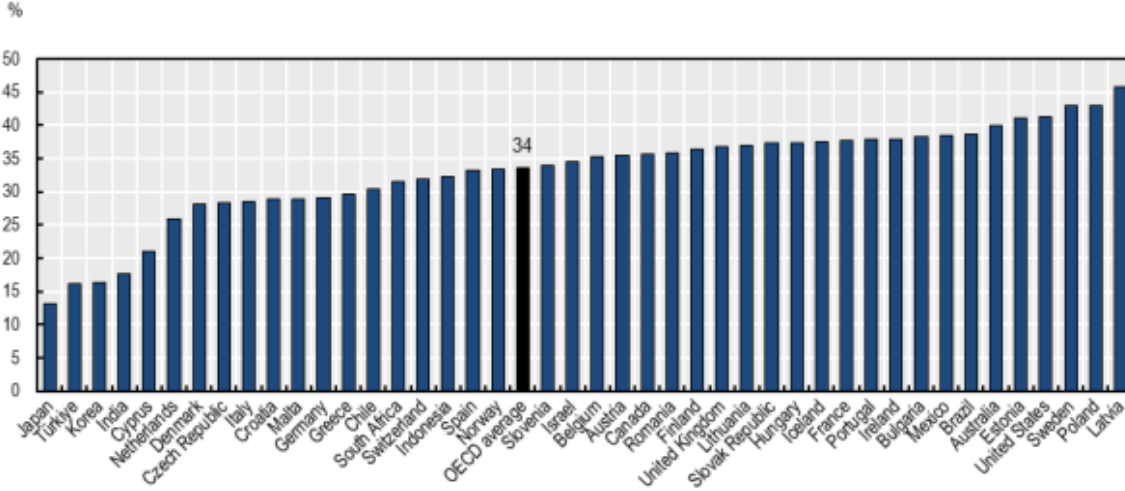
Genel itibarıyla baktığımızda kadının çalışma yaşamı içerisinde yer almasında zaman içerisinde bir ilerleme kaydettiği görülmektedir. Ancak yine de toplum içerisinde görece daha düşük statülü işlerde çalıştığı ve hala kadına birçok alanda daha az istihdam sağlandığı görülmektedir. Kadın istihdamının görece daha az olup yavaştan geliştiği alanlardan bir de güvenlik sektörü, yani askerlik ve polislik meslekleridir. Geleneksel olarak erkek mesleklerinden sayılan askerlik ve polislik, kadınlar için girilmesi ve çalışılması daha zor alanlar olarak görülmektedir. Son yıllarda kadın asker ve polis sayısı artmakla birlikte henüz istenilen sayı ve oranın oldukça uzağındadır. Kadınlara ve kadın polis ve askere yönelik bakış da zamanla değişmekte, bu değişim mesleğin yapısına yansımaktadır. Son on yılda özellikle emniyet teşkilatında ve polislik mesleğinde kadınların payı artmasına koşut olarak televizyonda ve dizilerde kadın polis temsilinde de değişim görülmektedir. Bu bağlamda çalışmada liberalizm ve küreselleşme rüzgârlarının dünyayı etkilediği dönemler olan 1980'lerden başlayıp 2000'li yılların ortalarına kadar gelen süreçte Türkiye'de yayınlanan iki polisiye dizi içerisinde kadın karakterlerin nasıl temsil edildiği yorumsamacı bir yaklaşımla ele alınmıştır.

KADININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ YERİ VE KONUMU

Kadınların çalışma yaşamında yer almaları sanayi devriminden öncesine dayanmaktadır. Ancak özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşları esnasında ortaya çıkan çalışan açığını gidermek için kadın işgücünden daha fazla faydalanılmıştır. Her iki savaşta da erkeklerin cephede olmasından kaynaklanan istihdam açığı kadın iş gücüyle giderilmiştir. Ancak istihdam edilen kadınlar 1929 ekonomik buhranı ile işten çıkarılmıştır (aktaran Çaha, Yılmaz, & Çaha, 2018, Coldth,1989: 1-3). Birleşmiş Milletler Kadın Statüsü Komisyonunun 1962 yılında hazırladığı bir raporla kadınların kalkınmadaki rolü ilk kez ortaya konulmuştur. Sonraki yıllarda da Birleşmiş Milletler tarafından ortaya konulan raporların amaçları arasında, kadınların gelişiminin sağlanması ve cinsiyet eşitliği konusunda dünya çapında bir farkındalığın ortaya konulması yer almaktadır (Asalatha, 2009: 6) Ekonomik buhran sonucunda erkek çalışanların işten çıkarılmaları kadınların istihdam edilmelerinin sorunlu hale gelmesine neden olmuştur. Erkek egemen bakış açısıyla 'kadının yeri evidir' söylemleri üretilmeye başlanmıştır. Savaş sonrası dönemlerde yapılan araştırmalarda kadınların işveren tarafından ayrımcılığa uğradığı, daha düşük ücretlerle çalıştırıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Kadınların iş yaşamında karşılaştığı sorunlarla ilgili araştırmalar 1970'li yıllara kadar akademik çalışma konusu olmuştur. 70'lerde sonra ise kadınlarla ilgili yapılan çalışmaların merkezinde diğer (ücret, sosyal haklar gibi) konuların yanı sıra kadından iyi bir yönetici olur mu sorusu gündeme gelmiştir (Çaha, Yılmaz, & Çaha, 2018, s. 25). Bunun sonucunda ise kadının iş yaşamında istihdam edilmesi konusu dikkat çekici bir konu haline gelmiştir.

Günümüzde ise kadın istihdamının artmış olmasına rağmen benzer sorunlar halen devam etmektedir. Örneğin OECD 'nin 2021 yılında yapmış olduğu bir çalışmada kadın istihdamının alt ve orta statülü iş pozisyonlarında olduğu görülmektedir. Ayrıca geçici işlerde kadın çalışan oranlarının daha yüksek olduğu çalışmanın başka bir bulgusu olarak karşımıza çıkmaktadır (OECD, 2021, s. 6). OECD'nin yapmış olduğu çalışmada kadın yönetici oranları aşağıdaki Tablo 1'de görülmektedir.

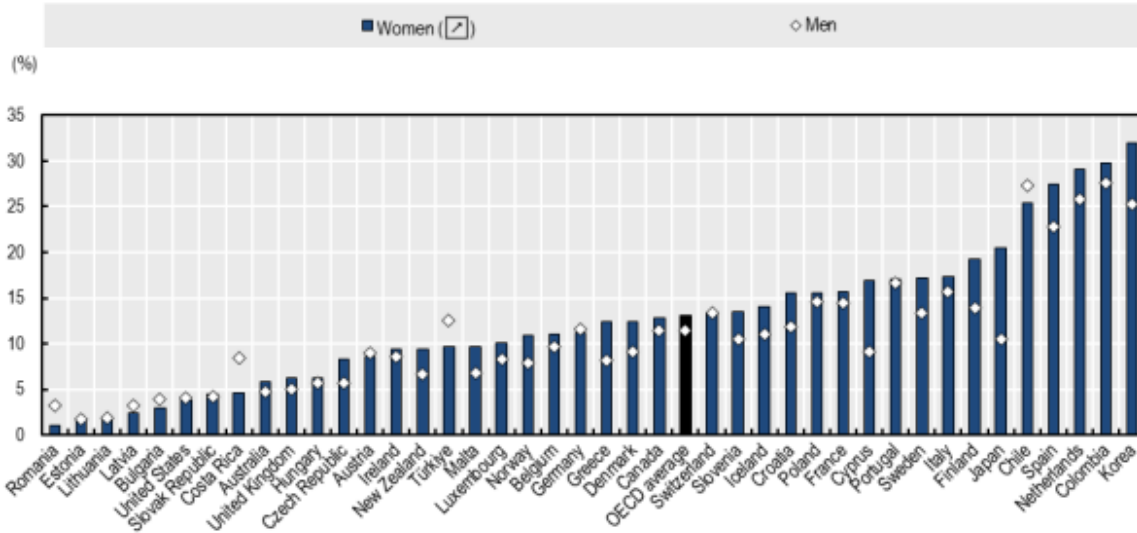
Tablo 1. OECD dünyada kadın yönetici oranı

Kaynak: (OECD, <https://www.oecd.org/>, erişim tarihi 26.02.2023)

Tabloda görüldüğü üzere kadın yönetici oranının toplam çalışan nüfus içerisinde en düşük olduğu ülke Japonya iken onu Türkiye takip etmektedir. Kadın yönetici çalışanın en yüksek olduğu ülke Litvanya'dır ve OECD Dünya ortalaması %34'tür.

Tablo 2. OECD dünyada geçici işlerde kadın istihdamı

Kaynak: (OECD, <https://www.oecd.org/>, erişim tarihi 26.02.2023)

Tabloda görüldüğü üzere geçici işlerde çalışan kadınların oranının en yüksek olduğu ülke Kore, en düşük olduğu ülke ise Romanya'dır. Türkiye bu bağlamda dünya ortalamasının altında kalmakla birlikte çalışan nüfus içerisinde erkeklerin geçici işlerde çalışma oranı kadınlardan daha yüksektir.

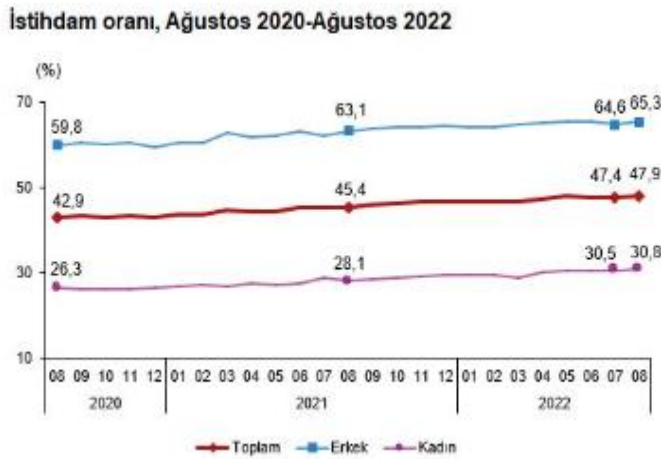
Kadınların konumuyla ilgili tartışmalar Türk toplumu için de geçerlidir. Tanzimat Fermanı ile Batı'ya açılan Osmanlı Devleti'nde idari ve sosyal yapının yanında fikrî düzlem de değişmiştir. Bu değişimde önemli bir başlık olarak kadınların konumlandırılması gündemde yer almıştır. Osmanlı dönemini ele alırken modernleşme çabasının mihenk taşlarından Tanzimat ve sonraki dönem ile öncesi ayrı olarak ele alınmaktadır. Osmanlı Devleti'ndeki uluslaşma ve modernleşme çabasının bir gereği olarak kadının konumu hep gündemde olmuştur. Modernleşme döneminin aydınları ve seçkinleri Osmanlı'da kadının geri plana itildiğini savunmuşlardır. Kadının toplumsal ve siyasi hayattaki konumunu siyasetnameler üzerinden inceleyen H. Bahadır Türk, kadının arka plana ve ikincil konuma atıldığını savunmaktadır. Bu metinlerde eril bir dil kullanıldığını ifade eden Türk, kadının arka plana

atılmasında dinsel inanışların, kültürel yapının ve toplumsal-ekonomik düzenin rolü olduğunu savunmaktadır. O'na göre, akıl, bilgelik, cesaret, adillik ve cömertlik eril değerler kapsamında değerlendirilmekte ve kadınlar siyasal alan için bir tehlike olarak kodlanmaktadır. Buna karşın aynı siyasetname ve eski metinleri inceleyen Bahaeddin Ögel ve İbrahim Kafesoğlu ise kadının Eski Türklerde önemli bir konumda olduğunu ifade etmektedirler. Onlara göre Eski Türklerde kadınlar söz sahibi ve özne konumundadır. Orhun Yazıtları başta olmak üzere, bu metinlerde kadınlardan saygıyla söz edilmekte, kağandan sonra ikinci sırada gelen hatunlar devlet meclislerine katılabilmekte, kağan ile yönetimde yer almaktadırlar (Özbolat & Çomu, 2018, s. 1154-1155).

Osmanlı toplumunda kadın hakları konusu öncelikle aydınlar, seçkinler ve sanatçılar tarafından dile getirilmiş ve çözülmeye çalışılmıştır. Kadınların özgürlük ve eşitlik mücadelesi Türk modernleşmesinin önemli adımlarından kabul edilmiştir. Batılılaşma hamlelerinde kadının yeri de sorgulanarak erkek ile eşitlenmesi amaçlanmıştır. Batı'da eğitim gören aydınların önderliğini yaptığı bu hareketlerde kadının eğitimi ve erkekle eşitliği odak noktadadır. Kadınlar, "yeni toplum-yeni insan" projesine dayalı olarak "modern toplumsal özne" şeklinde konumlandırılmıştır. Tanzimat'la başlayan bu özgürlük mücadelesi ve yolculuğu Birinci ve İkinci Meşrutiyetlerde devam etmiştir. Ancak Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerindeki kadınların eğitimine yönelik olumlu bakışta analık rolünü hakkıyla yerine getirebilmesi hedefi ön plandadır. Cumhuriyet'in ilanı kadınlara verilen yeni haklar ve eşit yurttaşlık anlayışı noktasında önemli bir mihenk taşıdır. Kadınların eğitimi konusundaki gelişmeler iş hayatına da yansımış ve eğitimin bir gereği olarak kadınlar iş hayatında daha fazla yer almaya başlamışlardır (Temel, 2015, s. 116-122).

Türkiye İstatistik Kurumunun 2022 yılında yapmış olduğu bir araştırmada, istihdam edilenlerin sayısı 2022 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre 366 bin kişi artarak 31 milyon 14 bin kişi, istihdam oranı ise 0,5 puanlık artış ile %47,9 olarak tespit edilmiştir. Bu oran erkeklerde %65,3 iken kadınlarda %30,8 olarak gerçekleştiği görülmektedir (TÜİK,2022).

Tablo 3. TÜİK istihdam oranları

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>, (erişim tarihi: 26.02.2023)

Erkek ve kadına yönelik iş bölümünde geleneksel olarak cinsiyete göre ayırıldığına değinen Connell (1998, s. 141-150), kadınların çocuk bakımı ve ev içi, erkeklerin ise ev dışı işlerle ilgilendiğini, yani kadınlar ev ile sınırlandırılırken kamusal alanın erkeklere bırakıldığını ifade etmektedir. Osmanlı ve dolayısıyla Türk toplumu için de geçerli olan bu durum Tanzimat ile değişmeye başlamış, kadının eğitim hayatındaki gelişme devamında sosyal ve ekonomik yaşamdaki payının artmasına imkân tanımıştır. Buna karşın, geleneksel anlamda erkek işi olarak görülen askerlik ve polislik gibi güvenliğe yönelik mesleklerde kadınların yer alması diğer mesleklerle göre daha yavaş gerçekleşmiştir. Bunda, kadının duygusal, fiziksel anlamda zayıf, korunması ve kollanması gereken bir varlık olarak değerlendirilirken silah ve savaşın erkek işi olduğu kabulü etkilidir. Günümüzde halen zorunlu askerlik erkekler için geçerliken kadınlar bundan muaf. Kadınlar, sadece profesyonel anlamda bir meslek olarak askerliğe kısıtlı sayıda dahil olabilmektedir. Oysa, toplumsal ve ekonomik hayat gelişip

değiştikçe, kadınlar kamusal alanda daha fazla görünüp aktifleştikçe onlara yönelik bir hizmet kolu olarak polislik mesleğinde de daha erken yer almaya başlamıştır. Emniyet teşkilatı ile Askeriyenin yapısı karşılaştırıldığında, bugün de kadınların polislik mesleğinde daha fazla paya sahip oldukları görülmektedir. Son dönemde polislik mesleğinde kadınların oranı artmıştır ve artmaya devam etmektedir.

OSMANLI DEVLETİ DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE POLİSLİK HİZMETLERİNE KISA BİR BAKIŞ

Devletin asli görevi toplumsal düzeni ve güvenliği sağlamaktır. Devletin varlığı güvenlik faaliyetlerinin başarısına bağlıdır. Dolayısıyla devletin sunduğu toplumsal düzeni sağlama hizmeti için bir teşkilat oluşturmak gerekmektedir (Akman, 1991: 31). Osmanlı Devleti ve önceki dönemlerde güvenliği sağlama (kolluk) sorumluluğu askerler ve diğer görevliler tarafından karşılanmıştır. 1845 yılında polis teşkilatının kurulmasıyla birlikte iç güvenliği sağlayan birimlere polis adı verilmiştir. Dolayısıyla polis teşkilatının tarihinin çok eski dönemlere kadar izini sürmek bugünkü anlamda imkansızdır. Polislik belli bir hiyerarşik yapıya sahip profesyonel bir meslektir. Polis, jandarma ve bekçiler asayişin sağlanarak kamu düzeninin kurulması için görevlendirilmiştir. Polisin, idari ve adli görevleri mevcuttur (Derbil, 1944: 475). Bu görevlerden kanun ve yönetmeliklere aykırı fiilleri önlemek polisin idari, suç teşkil eden fiilleri soruşturmak ise adli sorumluluğundadır.

Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarında İstanbul'da asayiş işleri Yeniçeri ve Kaptan-Derya askerleri tarafından yürütülmekteydi. Bugünkü adıyla polis teşkilatı kuruluncaya kadar Osmanlı Devleti'nde kolluk-zabita kuvvetlerine hizmet edenlere görevlerine göre (sadrazam, yeniçeri ağası, cebeciler, kaptanpaşa, topçular, bostancılar, kadı, çavuşbaşı, muhziırağa, asesler, kapıcılar, esnaf, paspanları, böcekbaşı, şatırlar, yasakçılar, kır serdarları, tomruk ağası, ihtisap ağası, derbentçi) gibi (Bilgiç & Karakaya, 2002: 172-173) farklı adlar verilmekteydi. Beylerbeyi eyaletlerde, Sancak Beyleri ise sancaklarda kolluk hizmetlerini kendilerine bağlı sipahilerle yürütmüşlerdir (Yaşar, 1999: 5). Subaşılar ise eyalet ve sancaklarda kasaba ve köylerin idari amirliği görevlerinin yanı sıra asayişin sağlanmasından da sorumlu (Toraman, 2002: 192) birimlerdi. Daha sonra Yeniçeri teşkilatı kurulmuştur. Sadrazamdan sonra en büyük kolluk amiri olan Yeniçeri Ağası getirilmiş, askeri ve asayiş hizmetleri yeniçeriler tarafından yürütülmüştür (Bilgiç & Karakaya, 2002: 173-174). Yeniçeri Ocağının 1826 kaldırılması ile yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye teşkilatı kurulmuş ve başına Yeniçeri Ağasının yetkisine sahip Serasker getirilmiştir (Bilgiç & Karakaya, 2002: 177). 10 Nisan 1845 yılında, 17 maddelik Polis Nizamnamesi ile Polis Teşkilatı kurularak hem polis kelimesi ilk defa kullanılmış hem de polisin görevleri düzenlenmiştir (Gülmez, 1983).

Polis teşkilatının görev ve yetkileri 1896 yılındaki ilk hukuki metin ve 1907 yılındaki yayınlanan polis nizamnamesi ile düzenlenmiştir (Dündar, 1986: 126). Sonraki dönemlerde ise Osmanlı Devleti'nin asayiş ve güvenliğinden sorumlu Dâhiliye Nezaretine bağlı Emniyeti Umumiye Müdüriyeti 1909 yılında çıkarılan "İstanbul Vilayeti ve Emniyeti Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanun" ile kurulmuştur (Yarç, 2009: 16). 12 Mayıs 1913 tarihli Nizamname, polis teşkilatı, polisin görev ve yetkileri, nitelikleri, rütbeleri, işe girmeleri ve yükselmeleri gibi yeni personel hususlarını (Akkaya, 2013: 65) düzenlemiştir.

Cumhuriyet'in ilanından bu yana her alanda olduğu gibi güvenlik hizmetlerinde de birtakım düzenlemeler yapılmıştır. 19 Mayıs 1930 tarih ve 1624 sayılı Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun ile Emniyeti Umumiye Müdürlüğü'nün ismi Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü olarak (Resmî gazete, 1930) güncellenmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra 30 Haziran 1932 tarih ve 2049 sayılı Polis Teşkilat Kanunu (Resmî gazete, 1932) ile polis teşkilatının geliştirilmesi ve profesyonelleştirilmesi için düzenlemeler yapılmıştır. Böylece Polis teşkilatının yeni teşkilat esasları, Cumhuriyet dönemi kanuni hükümlerine uygun olarak oluşturulmuştur. Bu kanuna göre, merkez ve taşra teşkilatlarının ilke, kadro ve unvanları, mesleğe giriş şartları, seçilme, atanma, yükselme, istifa, mezuniyet, kadro ve görev değişikliğine ilişkin usuller ile disiplin ihlalleri ve cezaları görevli kurullar ile düzenlenmiştir. Avrupa ülkelerindeki polis teşkilatlarının eğitim kurumlarının incelenmesi sonuncu Polis Teşkilat Kanunu eksikleri görülmüş, 4 Haziran 1937 tarih ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu (Resmî gazete, 1937) ile güncellenmiştir.

Özetle, Türkiye'de bugünkü anlamıyla Polis Teşkilatının oluşumunun Osmanlı Devleti'ne denk geldiği, teşkilatın modernleştirilmesi çabalarının ise 19. Yüzyılın başlarında Tanzimat'la Osmanlı

Devleti'nin kamu bürokrasisini reform etme girişimlerinin ardından (İnankul & Doğan, 2016: 176) ortaya çıktığı söylenebilir.

Aile içi şiddet, cinsel suçlar, insan kaçakçılığı gibi birçok suçun mağdurlarının kadın merkezli olması, örgütsel güvenilirlik, insan haklarına saygı, eşitlikçilik, demokrasi ve yasallık açısından kadın polislerle iletişim kurmanın önemini (Garcia, 2003: 338; Silvestri vd., 2013: 65; Prenzler & Sinclair, 2013: 117; UN Women, 2013: 7) vurgulayan birçok araştırma yapılmıştır. Mağdur kadınlar karşılarında kadın polis görünce kendilerini daha kolay ifade edebilmekte, kendilerini güvende hissederek konunun açıklığına kavuşturulması noktasında daha kolay mesafe kat edilebilmektedir.

TÜRK POLİS TEŞKİLATINDA KADIN POLİSLER

Kadın polislik ile ilgili literatürdeki çalışmalar incelendiğinde: Tarihsel süreçte polis mesleğinde kadının değişen rolü, polis alt kültüründeki erkek egemenliği karşısında kadın polislerin karşılaştığı sorunlar ve kadın polislerin statüsünün incelenmesi ve iyileştirilmesi olmak üzere üç temel konuda yoğunlaştığı görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1870'lerde ilk kez "Nisa Kolcusu" olarak Ayşe Hatun görev almıştır (Şahin vd. 2010, s. 39). İlk kadın polis memuru ise 20 Nisan 1918'de Bursa İli Polis Müdürlüğünde göreve başlayan Saniye Hanım'dır (Şahin vd. 2010: 49). 1932 yılına kadar Osmanlı nizamnamesi ile yönetilen Türk Polis Teşkilatı ile ilgili radikal düzenlemeler yapılmadığından kadın polis istihdamı o dönemde bir gereklilik olarak görülmemektedir. Hatta 27 Temmuz 1927 tarihinde Papağan dergisinin 230. sayısında polis üniforması giymiş, dudağında ruj, ağzında sigara olan bir Türk kadınına karikatürize edilmiştir (Papağan, 1927: 230).

Görsel 1. Kadın polis karikatürü

Kaynak: Papağan, 27 Temmuz 1927, S. 230, s. 1.

1930'ların sonlarında, kadınların toplumda daha fazla öne çıkmalarını sağlamak için tasarlanan ulusal politikalar doğrultusunda kadınların Türk Polis Teşkilatına alınması hızlanmıştır. Ancak bu dönemde kadınlar Türk Polis Teşkilatında ağırlıklı olarak daktilograf, katiplik veya sağlık kısımlarında hemşire gibi yardımcı hizmetler sınıfında (Tepe, 2021: 38) çalışmışlardır. 30 Haziran 1932'de Polis Teşkilatı Yasası'nın kabul edilmesiyle, boy ve eğitim gibi şartlar olmaksızın polis teşkilatına giren kadınlara karşı pozitif ayrımcılık yapılmıştır. Kadın polisler uzun süre üniforma giydirilmemiştir ve genellikle büro içi işlerde çalıştırılmışlardır (Şahin vd, 2010: 336). İstanbul Emniyetinin ilk kadın polisleri hukuk fakültesi mezunu Hüceste Hanım ve Hasibe Seher'dir (Tepe, 2021: 45). Dönemin gazetelerinin ikinci sayfa haberleri, Türkiye'de kadın polisler ihtiyacı olduğunu açıkça ortaya koymuştur. İş yerinden veya kurumdan hırsızlık, kadın ve çocuk ticareti, yankesicilik, kadın kavgaları, kadın üst arama, kadın takibi gibi birçok kamu düzenini bozan asayişe müessir suç veya suçluyla mücadelede kadın polislerin istihdamının gerekliliği ortaya konmuştur (Tepe, 2021: 47-48). 1935'te İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nde 15 kadın istihdam edilirken, 1970'lerde bu sayı 326'ya yükselmiştir. Daha önce polis teşkilatında daktilograf gibi yardımcı hizmet kategorisinde çalışan Türk kadınları, emniyet hizmeti kategorisine aktarılmıştır (Demircan'dan akt. Şahin vd, 2010: 336).

Görsel 2. İstanbul Polis müdüriyetinde görevlendirilen kadın polisler

Kaynak: Polis Dergisi, İstanbul, 1973, Y. No:248, s.52.

1960'lara kadar Türkiye'de kadın polis istihdamı artış göstermekle birlikte aldıkları beğeni ve başarılarına rağmen terfi konusunda sorunlar yaşanmaktaydı. Örneğin, 1953 yılında emniyet müdürlüğüne terfi hakkı kazanan ilk kadın polis Feriha Saner'ın ataması yapılmamış, açtığı dava sonrası bu hakkını aynı yıl elde etmiştir (TRT, 2019). Kadın polisler, ilk defa 1962 yılında resmi üniformalı olarak görev yapmaya başlamışlardır. Nezihe Babalıoğlu ve Ersin Korkmaz isimli iki genç Türk kızı 1938 yılında kurulan Ankara Polis Kolejinde mezun olarak ilk kez üniforma giymişlerdir (Şahin, 2018: 394).

Görsel 3. Üniformalı ilk Türk kadın polisler

Kaynak: Hürriyet, 1 Nisan 1962.

Türk Polis Teşkilatında 1980'li yılların başında kadın istihdamında artış gözlenmiş, geçmişte daha çok büro ve sekreterlik işlerinde çalıştırılan kadın polisler 1990 yıllar itibariyle "Çevik Kuvvet", "Özel Harekât", "Terörle Mücadele" ve "Bomba İmha" gibi operasyonel faaliyetlerde istihdam edilmeye başlanmıştır. 21. yüzyılın başından itibaren kadınların farklı sektörlerde toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde istihdamı desteklenmekte ancak Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kadın polis memurlarının istihdamının hala yeterli düzeyde olmadığı dikkat çekmektedir (Yıldız, 2017:127).

Cinsiyet, toplumsal yaşamdaki ayırım ve farklılığın birincil nedenidir. Kişisel algı, fiziksel özellikler, toplumun beklentilerini ve kariyer isteklerini etkileyen ana faktörlerdir (Altuntaş vd., 2016: 90). Bu bağlamda Tablo 1'de Emniyet Genel Müdürlüğüne ait 2003'ten 2021 yılına kadar cinsiyete göre polis sayısı ve oranı gösterilmiştir. Cinsiyet bazında polis teşkilatında kadın ve erkek çalışan sayısının eşit dağılmadığı görülmektedir. Ancak yasal düzenlemelerin uygulanmasıyla göreceli olarak polis teşkilatında çalışan kadın polis sayısının arttığı söylenebilir.

Tablo 4. Türkiye’de cinsiyete göre polis sayısı ve oranı

Yıl	Sayı			Oran	
	Toplam	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2003	171 330	8 777	162 553	5,1	94,9
2004	171 902	9 180	162 722	5,3	94,7
2005	175 044	9 534	165 510	5,4	94,6
2006	181 196	10 000	171 196	5,5	94,5
2007	187 510	10 411	177 099	5,6	94,4
2008	193 142	10 889	182 253	5,6	94,4
2009	204 376	11 566	192 810	5,7	94,3
2010	213 787	12 097	201 690	5,7	94,3
2011	228 419	12 705	215 714	5,6	94,4
2012	238 247	13 165	225 082	5,5	94,5
2013	246 764	13 536	233 228	5,5	94,5
2014	253 361	13 859	239 502	5,5	94,5
2015	257 503	14 215	243 288	5,5	94,5
2016	250 738	15 003	235 735	6,0	94,0
2017	260 226	16 624	243 602	6,4	93,6
2018	267 814	17 678	250 136	6,6	93,4
2019	286 473	20 338	266 135	7,1	92,9
2020	283 971	23 093	260 878	8,1	91,9
2021	286 880	24 317	262 563	8,5	91,5

Kaynak: TÜİK, *Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri, 2021*

Tablo 1 incelendiğinde 2003 yılında kadın polis oranının toplam çalışan polis memuru içerisindeki oranı %5,1 olduğu görülmektedir. Bu oran yıllar içerisinde az da olsa düzenli bir şekilde artış göstererek 2021 yılında toplam kadın polis istihdamı 24.317 kişi ile %8,5 oranına yükseldiği görülmektedir.

Hiyerarşik bir yapıya sahip olan teşkilatta polisin iş yükünü artıran tüm alanlardaki gelişmelere rağmen polisin genel istihdamı yeterli görülmemekle birlikte kadın polis istihdamındaki düzenli artış olumlu olarak yorumlanabilir. Bir yandan kadın polis sayısının artırılmasının teşkilat içindeki kurum kültürünü olumlu yönde etkileyerek polis-vatandaş ilişkisini güçlendirdiği söylenebilir.

YÖNTEM

Göstergebilim göstergelerle ilgilidir. Herhangi bir gösterge kendisinden başka bir şeye atıf kavranabilecek fiziksel bir şeydir. Aynı zamanda varlığı kullanıcıların onu gösterge olarak kabul etmelerine bağlıdır. Gösteren, göstergenin anladığımız imgesidir. Gösterilen ise gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavramı ifade etmektedir. Bu zihinsel kavram, aynı dili paylaşan aynı kültürün üyelerinin hepsi için ortak anlamları (Fiske, 2003, s. 63-67) ifade etmektedir.

Peirce göstergeleri, görüntüsel, belirtisel gösterge ve simge olmak üzere 3’ayırmaktadır. Görüntüsel gösterge nesnesiyle çoğu zaman daha açık olan bir benzerlik taşımaktadır (Fiske, 2003, s. 71). Bunun dışında gösterge bilimle ilgili iki temel kavram daha vardır. Bunlar düz anlam ve yan anlam kavramlarıdır. Kopenhag Dilbilim Çevresi kurucularından L. Hjelmslev’e göre herhangi bir söz, nesne ilk anlamının dışında başka anlamlar (Rifat, 2020, s. 125) taşıyabilir. Göstergebilimsel çözümleme, gösterge sistemlerindeki (bir metin ya da sosyokültürel pratikler gibi) öğeleri ve onların arasındaki benzerlikleri, karşıtlıkları, bağlantıları ve mantıksal çözümlenmeleri yapan en bilinen metin çözümleme yöntemlerinden biridir (Atabek & Atabek, 2007, s. 77). Çalışmada var olan bir durum tespit edilmeye çalışılmıştır. Şöyle ki toplumsal değişimin bir yansıması olarak, kadının erkek egemen bir alan olan polislik mesleğinde kendine nasıl yer bulduğu farklı zamanlarda yayımlanan 2 dizi üzerinden göstergebilimsel olarak incelenmiştir. Düz anlam anlamının birinci düzeyi olarak ifade edilmektedir. Bu düzeyde gösterenle gösterilen bir araya gelerek göstergeyi meydana getirmektedir. Barthes’e göre yan anlam ise anlamın ikinci düzeyidir. Buna bağlı olarak düz anlamı oluşturan gösterge başka bir göstergenin göstereni haline gelerek, bir gösterilenle birleşip başka bir gösterge oluşturur (Çam, 2015, s. 297).

Araştırma Sorusu/ Hipotez

Politik, ekonomik ve toplumsal değişiklikler kadının gündelik ve iş yaşamındaki yerini etkiler.

Politik, ekonomik ve toplumsal değişiklikler kadının meslek seçimi üzerinde etkilidir.

Medya, toplumsal değişikliklerden etkilenerek kadının iş yaşamındaki konumu hakkında belirli algı kalıpları üretir.

Amaç

Kadınların gündelik ve iş yaşamının toplumsal, politik, ekonomik değişimlere paralel olarak değişikliğe uğradığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda çalışmanın amacı; 1980'lerin liberal politikalarıyla başlayan, 1990'ların küreselleşme eğilimleri ile devam eden ve en nihayetinde hız çağı 2000li yıllarla ivme kazanan değişimlerle kadının çalışma yaşamı içerisindeki konumunu irdelemektir. Bu bağlamda erkek egemen bir meslek olarak görülen polislik mesleğinde Türk kadın polislerin toplumsal değişiklikler bağlamında meslek içerisindeki rollerinin değişip/ değişmediği ya da nasıl değiştiği çalışmada irdelenmektedir. Bu değişimin medya metni olarak televizyon dizilerine nasıl yansıdığı, medyada kadın polislerin temsil edilme biçimleri açıklanacaktır.

Örneklem

Çalışma kapsamında amaçlı örneklem yöntemi seçilmiştir. Amaçlı örneklem alan yazında yargısal örneklem olarak da tanımlanmaktadır. Keşfedici ve saha araştırmalarında ideal bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Amaçlı örneklem seçiminde o konuyla ilgili uzmandan, örneklemin araştırılan konuyu yeterince temsil edip etmediği konusunda bilgi alınmaktadır. Yargısal/ amaçlı örnekleme belli vaka türlerini tanımlanmak için kullanılmaktadır. Özellikle kültürel temalar ve dezavantajlı gruplar üzerine yapılan çalışmalar için uygun bir örneklem seçim türüdür (Neuman, 2020, s. 432). Bu tanımlamadan yola çıkarak kadının sosyolojik, politik ve ekonomik olarak gündelik yaşamda ve iş yaşamındaki değişiminin izlerinin arandığı çalışma 1980'lerin sonunda ve 1990'ların başından başlayarak 2000'li yıllar içerisinde kadının konumunun değişiminin izlerini 2 polisiye dizi üzerinden aramaktadır. İz Peşinde adlı 1989 yılının sonunda ekrana gelen polisiye dizi, 23 bölüm ve 2 sezon olarak TRT'de, 3.sezon 6 bölüm ise Star TV'de yayınlanmıştır. Arka Sokaklar adlı dizi ise 2006 yılında Erler Film tarafından Kanal D için yapılmış ve yayınlanma süreci hala devam etmektedir.

BULGULAR

İz Peşinde Dizisi Hakkında

İz Peşinde, TRT 1'de 1989-1995 yılları arasında yayınlanmış 3 sezon ve 29 bölümden oluşan polisiye bir dizidir. Dizi İstanbul emniyetinde çalışan 4 polisin başından geçen maceraları anlatmaktadır. Dizinin senaristi Avni Özgürel, yönetmeni Hüseyin Karakaş'tır. Dizide 4 ana karakter vardır. Erol TAŞ'ın oynadığı başkomiser Ahmet, ekibin lideri ve yöneticisidir. Başkomiser Ahmet babacan ancak gergin ve otoriter bir karakterdir. Dizinin başrol oyuncularından Mehmet Aslantuğ'un canlandığı komiser Tuncer karakteri, gözü pek, zeki, olaylar arasında bağlantı kurabilen ve genellikle olayları çözen karakterdir. Osman Yağmurdereli'nin canlandığı komiser Esat, neşeli, yemek yemeyi seven aynı zamanda çapkın bir karakter olarak betimlenmektedir. Son olarak çalışmanın öznesi olan Gülen Karaman tarafından canlandırılan Naşide, neşeli, daktilo kullanabilecek kadar yetenekli ve uzun bir nişanlılık dönemi geçiren bir karakterdir.

Arka Sokaklar Dizisi Hakkında

Arka Sokaklar; Erler Film tarafından ilk bölümü 31 Temmuz 2006 tarihinde yayımlanan ve halen yayımlanmaya devam eden bir polisiye Türk dizisidir. Yönetmenliğini Orhan Oğuz yapmaktadır. Senaryosunu ise Ozan Yurdakul, Sinan Yurdakul ve Metin Arslan'ın yazmıştır. 17 yıldır (17 sezon) kesintisiz yayımlanan Arka Sokaklar; yayın yılı, sezon sayısı ve bölüm sayısı bakımından Türk televizyon tarihinin en uzun süren haftalık dizisi olarak yayınlanmaya devam etmektedir. İz peşinde dizisine göre daha kalabalık başrol oyuncu listesi vardır. Zafer Ergin'in canlandığı Rıza Soylu karakteri, 4. Sınıf Emniyet Müdürü'dür. Asayiş Özel Ekip 'in kurucusudur. Rıza Soylu ekip lideri ciddiyetini koruyan, babacan ve gergin disiplinli bir karakterdir. Aynı zamanda aile babası olan Rıza Soylu'nun üzerinde titredığı bir kız çocuğu vardır. Bir diğer ana karakter ise Hüsnü Çoban'ı Özgür Ozan canlandırmaktadır. Ekibe ilk girenlerdir ve başkomiserdir. Hüsnü Çoban gözü pek esprili ve gergin bir karakterdir. Kalabalık

bir ailesi vardır ve eşi Gaye Gürsel'in canlandırdığı Esra Çoban karakteri nerdeyse her bölümde başına bir dert açmaktadır. Dizide uzun süre yer alan ve Şevket Çoruh tarafından canlandırılan Mesut komiser karakteridir. Mesut Güneri komiser daha önce uzun yıllar dağlarda teröristlerle çatışmış eski bir özel hareketçidir. Aynı zamanda bir oğlu vardır. Mesut komiser ekibin en sert ve çılgın üyesidir. Gamze Özçelik tarafında canlandırılan komiser Zeynep karakteri, annesiyle yalnız yaşayan, maskülen, gözü pek hatta 'erkek mesai arkadaşları' kadar bazen onlardan daha atik ve sert bir polistir. Çatışmalar girmekten kaçınmaz çoğu zaman en önde olmaktan imtina etmeyen bir karakterdir. Ve komiser Murat'la sevgilidir.

Her iki dizide de olayların geçtiği yer İstanbul'dur.

Çalışma, erkek egemen bir meslek olarak kodlanan polislik mesleğinde yıllar içinde toplumsal, politik ve ekonomik değişimlerin sonucunda kadın polis algısının nasıl değiştiği üzerinde durmaktadır.

İz Peşinde Dizisinde Kadın Polis Algısının Göstergibilimsel Analizi

Naşide Görsel 1.

Naşide Görsel 2.

Naşide Görsel 3.

Naşide Görsel 4.

Naşide Görsel 5.

Kaynak: <https://www.trtizle.com/trtarsiv/iz-pesinde>

Amaçlı örneklem kapsamında seçilen görsellerde Naşide karakterinin bulunduğu kareler seçilmiştir. İş yeri içerisinde çoğu zaman masa oturan karakter uzun etekli üniformasıyla ve daha çok daktilo başında imgenlenmektedir.

Tablo 5. *İz Peşinde dizisinde Naşide karakterinin göstergibilimsel analizi*

	Gösteren	Gösterilen	Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
Görsel 1	Kadın Polis Daktilo Dolap Pano Masa Evrak (Ofis Ortamı)	Ofis ortamı içerisinde daktilo kullanabilen ve hayal kuran uzunca saçlı kadın polis	Kıyafeti, duruşu, davranışı itibariyle kadınsı nahif yönleri ortaya çıkarılan bir kadın polis.	Masa başında oturan ve hayal kuran bir kadın polis.	Erkek egemen ve güç kullanılan bir meslek dalında feminen tavırlarla görev yapan bir kadın polis. Diğer yandan resmi bir biçimde

					üniformalı bir kadın polis
Görsel 2	Kadın Polis Daktilo Evrak Dolabı Evrak Kol Saati Erkek Polis Masa Lambası	Ofis ortamı içerisinde daktilo kullanabilen ve hayal kuran uzunca saçlı kadın polis	Ofiste çalışan daktiloda yazı yazan üniformalı kadın polis	Masa başında daktilo kullanan kadın polis	Operasyonlara çıkmayan ancak ofis içerisindeki süreçlere hâkim kadın polis.
Görsel 3	Kadın Polis 2 Erkek Polis Masa Evrak dolabı Evrak Masa lambası (Ofis Ortamı)	Ofis ortamı içerisinde sohbet eden gülüşen kadın polis ve erkek polisler	Sohbet edip neşeli bir biçimde ofis ortamında çalışan polisler.	Masa başında çalışan ve sohbet eden polis	Kadın polis memurunun olduğu ortamda uyum içerisinde çalışılabildiğini gösteren uyumlu ve neşeli bir çalışma ortamı
Görsel 4	Kadın Polis 2 Erkek Polis Askılık Masa Evrak Evrak Dolabı (Ofis Ortamı)	Ofise gülerek giren kadın polis	Uzun dar etekli polis üniformalı, topuklu ayakkabı giyen ve elinde çanta olan bir kadın polis.	Kadın polisin bütün bedeninin görülebildiği bir duruşu. Aynı zamanda gülümseyen neşeli bir kadın polis.	Polis üniforması giyen topuklu ayakkabı, uzun etek, bakımlı saçlarıyla kadınsılığını yitirmemiş ve ofis içerisinde kadın polis
Görsel 5	Kadın Polis Erkek Polis Merdiven Tablo	Çalışılan bina içerisinde sohbet eden kadın ve erkek polis	Ayakta ciddi bir biçimde konuşan kadın ve erkek polis	Yürüyerek konuşan kadın ve erkek polis	Otoriteyi gösteren üniforma giyen kadın polislerle sivil bir şekilde giyinmiş erkek polis. Ciddi bir konu üzerinde yürüyerek konuşuyor.

1980'lerin sonunda 1990'ların başında yayımlanan İz Peşinde dizisindeki kadın polis Naşide uzun dar etek, topuklu ayakkabı ve feminen aksesuarlar kullanmakta, neşeli, gülümseyen bir karakteri temsil etmektedir. Polis üniformasının varlığı karaktere bir ciddiyet katsa da daha ziyade ofis içerisinde çalışan ve bunun gerektirdiği yeteneklere sahip bir kadın figürüdür. Örneğin Naşide daktilo gibi teknolojik bir makineyi iyi kullanabilmektedir. Ayrıca Naşide'nin genel olarak dizinin büyük bir bölümünde silah taşımadığı görülmektedir. Operasyonların tehlike içeren kısımlarında da Naşide'den ziyade Tuncer ve Esat karakterleri görev almaktadır.

Dizideki kadın karakter olan Naşide gösterge açısından neşeli, sevimli ve kadınsı olarak kurgulanmıştır. Silah taşımayan ya da gerektiğinde kadınlara özgü küçük silah taşıyan otoriter olmaktan uzak bir karakter olarak ortaya çıkmaktadır. Normal sıradan bir polis memuru olarak arka planda kalan yazı işleri gibi görevleri yürütmektedir.

Arka Sokaklar Dizisinde Kadın Polis Algısının Göstergibilimsel Analizi

Zeynep Görsel 1.

Zeynep Görsel 2.

Zeynep Görsel 3.

Zeynep Görsel 4.

Zeynep Görsel 5.

Kaynak: <https://www.youtube.com/channel/UCZ16YOjOVQyFtinlGdl2-6A>

Arka sokaklar dizisinde baş karakterlerinden olan Zeynep ile ilgili görseller amaçlı örneklem kapsamında seçilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde Zeynep karakteri giyiminde silah taşımaya ve operasyonlara katılmasına kadar polisiye olarak ifade edilen her aşama görülmektedir.

Tablo 6. Arka Sokaklar dizisinde Zeynep karakterinin göstergibilimsel analizi

	Gösteren	Gösterilen	Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam
Görsel 1	Ev ortamı Anne ve kızı üniformalı kadın polis Mutfak Fincanlar tepsi	Zeynep ve annesi	Ev ortamında gündelik yaşam içerisinde anne ve kızından oluşan bir aile	Ayakta duran biri polis olan diğeri elinde fincanları tutan iki kadın	Ev hanımı olan bir anne ve onun üniformalı (üniformanın alt kısmı Naşide karakterinin aksine etek değil pantolon) polis olan kızı ve çekirdek bir aile
Görsel 2	Sarı taksi Kalabalık Kadın ve erkekler Ambulans Olay yeri kırmızı beyaz şeridi Silah Gece vakti Karanlık	Sivil giyimli kadın ve erkek polisler	Olay yerinde suça müdahale eden polis ekibi	Kalabalık insanlardan oluşan olay yerini inceleyen polisler	Suç mahallinde geç bir vakitte ve karanlıkta ekibin geri kalanıyla olay yerinde, belinde silahıyla ve maskülen duruşuyla kadın polis ve erkek polisler.

Görsel 3	Kadınlar Erkekler Çocuklar İç mekân Otel lobisi	Yılbaşı eğlencesi esnasında hırsızlık olayını çözen sivil giyimli polisler ve aileleri	Maskülen oturuşuyla kendinden emin kadın polis karakteri. Etrafındaki erkek polisler ve aileleri	Oturan ve ayakta duran kadın, erkek ve çocuklar	Görüntünün merkezinde erkeksi oturuşuyla kadın polis karakteri olan Zeynep kendinden emin duruşuyla bulunmaktadır.
Görsel 4	Polis minibüsü Kadın polis ve erkek polisler Silah Cami minaresi Sokak	Koşarak silahlarını çıkarmış kadın polis ve erkek polisler	Ekip halinde (ancak ekibin merkezinde kadın polis) olaya müdahale etmek için ellerinde silahla koşmaktadır.	Koşan elinde silah olan sivil giyimli kadın ve erkek polisler	Kadın polis Zeynep'in ekip için önemli olduğunu gösteren bir görüntü. Elinde silahıyla maskülen bir duruş sergilemekte. Sadece ofis içerisinde değil dışarıda olaylara müdahale eden bir karakter
Görsel 5	Ofis Masa Kadın ve erkek polisler	Birbirine sarılan kadın ve erkek polisler	Bir olayı istenildiği gibi çözmenin vermiş olduğu mutluluk ve ekip çalışması	Birbirine sarılan ayakta duran kadın ve erkek polisler.	Birlikte çözülen bir olayın sonucunda birbirine sarılarak mutluluklarını gösteren uyumlu bir ekip, çalışma ortamı

2000'li yılların başında yayımlanmaya ve hala yayımlanmaya devam eden Arka Sokaklar dizisinde kadın başrol karakteri olan Zeynep, maskülen kendinden emin tavırları ve giyinişiyle resmedilmektedir. Zeynep Naşide'nin aksine pantolonlu bir üniforma giymektedir. Çoğu zaman kot pantolon giymektedir. Duruşu, ifadeleri, maskülen bir karakterdir. Ayrıca Zeynep saat fark etmeksizin olaylara müdahale edebilmekte ve gece vakti olay yerinde silahıyla bulunmaktadır. Birçok sahnede erkek meslektaşlarıyla eşit hatta onlardan daha proaktif biçimde olay yerinde bulunmakta ve olay çözmektedir. Ancak Zeynep orta düzeyde yönetici olan bir komiserdir. Üst düzey bir amir değildir henüz. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Naşide ile Zeynep karakterleri arasında mesleklerine katılımları, davranışları ve kıyafetleri açısından büyük farklılıklar gözlenmektedir.

SONUÇ

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan değişim ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal hayatı etkilemiştir. Çok uzun süre yavaş bir şekilde ortaya çıkan bu değişimler son iki yüzyılda, özellikle son yüzyılda büyük oranda gerçekleşmektedir. Bu değişimlerden kadınlar, erkekler, cinsiyet rolleri ve aile kurumu da etkilenmiştir. Geleneksel toplumlarda mekân ayrımı ile kadınlar ev içi ile sınırlandırılırken erkeklere kamusal alan tahsis edilmekte, çocuk bakımı ve ev işleri kadınlara verilmektedir. Buna karşın erkekler ise ev dışı işlerle ilgilenmektedir. Kentleşme, modernleşme, sanayileşme ve son dönemde ise dijitalleşme ile kadınların iş yaşamındaki yeri ve rolü değişmektedir. Yüzyılları alan bir gelişim sonucunda kadınlar mekân paylaşımında ve iş hayatında daha fazla yer almaktadır. Daha önce erkeklere özgü olarak görülen kamusal hayat ve ev dışı işlerde kadınların sayısı ve payı artmaktadır.

Kadın istihdamının özellikle iki dünya savaşından sonra artmasıyla birlikte, kadının çalışma yaşamı içerisinde varlığı sosyoloji ve ekonomi gibi birçok disiplinin çalışma konusu haline gelmiştir. Ekonomik, politik ve sosyolojik değişimler birçok alandaki algıyı değiştirdiği gibi kadının çalışma yaşamı üzerindeki algıyı da etkilemektedir. Kadının toplumsal konumu liberal kuramlardan feminist kuramlara kadar toplumla ilgilenen alanların öznesi olmaktadır. Kuramsal bakışın dışında pratik yaşamda da görece kadının çalışma yaşamında fırsat eşitliği, ücret, sosyal haklar bağlamında kat etmesi gereken uzun bir yol olduğu gözlemlenmektedir.

Ancak kadının çalışma yaşamında sorunları olmasına karşın olumlu gelişmeler de gerçekleşmektedir. Polislik mesleği başlarda güç gerektiren erkek egemen bir alan olmasına rağmen, kadın istihdamı giderek artmaktadır. Bu olumlu gelişmeleri çalışma kapsamında incelenen 2 farklı döneme ait dizilerdeki kadın polis karakterlere bakış açısı açık şekilde ortaya koymaktadır.

1980'lerin sonunda çekilmeye başlanan İz Peşinde dizisindeki kadın polis şube içi işleri yapan uzun etek giyinen daha nahif ve feminen bir kadını sunulmaktadır. Dizide bir kadın polisin varlığı dönemin liberal ve özgürlükçü politikalarının sonucu olarak değerlendirilebilir. Kadınlar sınırlı bir özgürlük sınırı içerisinde erkek egemen bir çalışma yaşamının içerisinde yer almaktadır. 2000'li yıllara gelindiğinde liberal politikalarla birlikte küreselleşmenin etkisiyle kadın polis algısının değiştiği Arka Sokaklar dizisindeki Zeynep karakteriyle daha net bir şekilde görülmektedir. Erkeklerle eşit, silah taşıyan operasyona çıkan, etek yerine pantolon giyen hatta bazı bölümlerde erkeklerden daha cesur bir karakter sunulmaktadır.

Hak ve özgürlükler bağlamında eşit olan insanın meslek algısı bağlamında bazı toplumsal kültürel farklılıklardan kaynaklı bakış açıları gelişmektedir. Örneğin Değirmenci & Terzioğlu (2022, s. 44) 'ün Bombshell filmi üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada kadının çalışma yaşamında karşılaştığı mobbingin meeToo hareketi ile medyada yer alarak gündeme getirilebildiği saptanmıştır. Bu bağlamda kadının çalışma yaşamında sorunların gündeme gelmesi için medya her bakımdan önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın polis karakterine bakış açısının dönemsel farklılığının medyada yansımaları her iki dizide de açık biçimde görülmektedir. Dönemsel farklılıklara rağmen göze çarpan başka bir sonuç ise günümüze yaklaştıkça kadınların erkek egemen bir çalışma alanı olan polislik mesleğinde daha pro-aktif olmalarına rağmen Naşide karakteriyle polis memuru olarak başlayan çalışma serüveni Zeynep karakteriyle orta düzey bir yönetici olan Zeynep komiser olarak devam etmektedir. Her iki dizide de üst düzey yönetici olarak bir kadın figürü henüz göze çarpmamaktadır. Kadınların polislik mesleğine katılımlarının gözle görülür olarak artmasına rağmen henüz çok orta düzey yönetici olarak kaldıkları ve çalışmanın örnekleme olan her iki dizide de bu şekilde kodlandıkları görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kadınların erkek egemen mesleklerde üst düzey yönetici olarak görev almaları için fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiği söylenebilir.

Polislik mesleği başlangıçta güç gerektiren erkek egemen bir alan olsa da kadın istihdamının artması hizmetin etkinliğini olumlu yönde etkilemektedir. Bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde polislik mesleğinin alt kültüründeki erkek egemenliği karşısında kadınların rolü de değişmektedir. Polis teşkilatında kadın polislerin önemi birçok yönden değerlendirilmektedir. Bunlardan bazıları:

- i. Polis hizmetlerini daha geniş bir kitleye ulaştırmak için cinsiyet farkını kapatma,
- ii. Polis teşkilatında toplumsal çeşitlilik ve farklı kültürel değerleri kapsayıcılığını yansıtmaya,
- iii. Kadın ve çocuk suç mağdurlarına yardım ederek daha kolay iletişim sağlayarak güven kazanma,
- iv. Kadınların sosyal hayata katılımında önemli bir rol oynama,
- v. Operasyonel görevlerde özel sorumluluk verilerek kritik bir rol üstlenilmesi,

Bu nedenlerle polis teşkilatında iş organizasyonunda kadın polisler önemli bir rol oynamaktadır. Kadın polis memurlarının sayısının artırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve polis teşkilatının daha çeşitli ve kapsayıcı hale getirilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Atabek, G. Ş., & Atabek, Ü. (2007). *Medya Metinlerini Çözümlemek*. Siyasal Kitapevi.
- Bilgiç, V.K. & Karakaya, M. (2002). Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 4(1-2), 171-186.
- Connell, R.W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Cem Soydemir, Çev.), Ayrıntı Yayınları.
- Derbil, S. (1944). Polis Kavramı, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(4), 473-485.
- Dündar, A.N. (1986). Türk Polisi'nin Koruma, Kollama, Huzur ve Güveni Sağlama Amacıyla Verdiği Hizmette 141 Yıl, *Türk İdare Dergisi*, Yıl 58, S. 371, 119-146.
- Çaha, H., Yılmaz, E. A., & Çaha, Ö. (2018). *Türkiye'de Cam Tavan Sendromu: Hizmet Sektöründe Kadın*. KADEM.
- Çam, Ş. (2015). Medya Çalışmalarında Göstergibilim Çözümlemeleri. B. Yıldırım içinde, *iletişim Araştırmalarında Yöntemler :Uygulama ve Örneklerle* (s. 287-320). Konya: Literatürk Akademia.
- Değirmenci, F., & Terzioğlu, E. (2022). Sinema Ve Mobbing: Twitter'da #Metoo Hareketi İle Bombshell Filmi. *Smac Journal*, 33-46.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (S. İrvan, Çev.), Bilim ve Sanat.
- Garcia, V. (2003). Difference in the Police Department, Women, Policing, and Doing Gender. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 19(3), 330-44. doi:10.1177/1043986203254530
- Gülmez, M. (1983). Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi ve Kaynağı, *Amme İdaresi Dergisi*, 16(4), 1-15.
- İnankul, H. & Doğan, K.C., (2016). Modern Devlet ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(14), 176-205.
- Murat, L. (2012). Cinsiyet Yasası, Çev: İsmet Birkan. Dost Kitabevi Yayınları.
- Neuman, W. L. (2020). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Siyasal Kitapevi.
- OECD. (2021). *Gender differences in employment*.
- Özbolat, A. & Çomu, A. E. (2018). Kadının Toplumsal Konumunu Siyasetnameler Üzerinden Okumak: Tipolojik Bir Yaklaşım, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1152-1179) Papağan, 27 Temmuz 1927, No: 230, s. 1.
- Prenzler, T. & Sinclair, G. (2013). The Status of Women Police Officers, An International Review. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 41(2), 115-131. doi: 10.1016/j.ijlcrj.2012.12.001
- Resmî Gazete Tarihi: 24 Mayıs 1930, Sayısı: 1501, 05.12.2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1501.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Resmî Gazete Tarihi: 6 Temmuz 1932, Sayısı: 2143, 05.12.2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2143.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Resmî Gazete Tarihi: 12 Haziran 1937, Sayısı: 3629, 06.12.2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3629.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Rifat, M. (2020). *XX.Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları-1*. Yapı Kredi Yayınları.
- Silvestri, M., Tong, S. & Brown J. (2013). Gender and Police Leadership, Time for a Paradigm Shift?, *International Journal of Police Science and Management*, 15(1), 61-73. doi:10.1350/ijps.2013.15.1.303
- Şahin, E. (2018). *Türk Polis Eğitim Tarihi*, Belge ve Yönetim Daire Başkanlığı Yayınları.
- Şahin, E., Tunç, Z. & Töre, R. (2010). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Polis Kurumunda İlk Kadın Görevliler*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları.

Temel, T. (2015). Modernleşme Süreci Türk Tiyatrosu'nda İdeal Bireyin Temsili, [Yayımlanmamış doktora tezi], İstanbul Üniversitesi.

Tepe, C. (2021). Türk Kadınının İlk Defa "Polis" Olması, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 21, 37-54. doi:10.26650/iukad.2020.777103

Toraman, Ö. (2002). Osmanlı Taşra İdaresi: Klasik Dönem, *Türk İdare Dergisi*, Yıl 74, S. 437, 191-200.

TRT, (2019). Trt Arşiv Kayıtları, 05.12.2022 tarihinde, <https://www.youtube.com/watch?v=7p8kKGVeFCA> adresinden ulaşılmıştır.

TÜİK, (2021). Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti. 07.12.2022 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.

UN WOMEN, (2013) Annual Report 2012-2013, 05.12.2022 tarihinde <https://www.cbd.int/financial/mainstream/unwomen-ar2012-13.pdf>, adresinden ulaşılmıştır. Üniformalı İlk Türk Kadın Polisleri, Hürriyet, 1 Nisan 1962.

Yıldız, S. Ö. (2017). Türkiye'de Kadın Polis İstihdamının Analizi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(1), 113-135. doi:10.14782/sbd.2017.51

Yarç, G. (2009). Osmanlı Polis Kıyafetleri ve Müteahhit Terziler (1908-1923), *ActaTurcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl 1, Sayı 2/2, 15-43.

Yaşar, Y. (1999). *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku*, Başkent Klşe ve Matbaacılık.